

01/37

Prostředky státního rozpočtu určené k vrácení spotřební daně z olejů, paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při výchově a obnově lesa

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu na rok 2001 pod číslem 01/37. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ MVDr. Rudolf Němeček.

Cílem kontroly bylo ověřit činnost Ministerstva zemědělství, finančních úřadů a žadatelů o vrácení spotřební daně.

Kontrolu provedly v období od prosince 2001 do března 2002 skupiny kontrolujících NKÚ z územních odborů jižní Čechy, střední Čechy, severozápadní Čechy, severovýchodní Čechy, jižní Morava a střední Morava.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2000 a 2001.

Kontrolovanými osobami byly:

Ministerstvo zemědělství (dále jen „MZe“) včetně jeho organizačních složek – územních odborů (dále jen „ÚO MZe“), resp. od 1. 1. 2001 zemědělských agentur MZe (dále jen „ZA MZe“) České Budějovice, Chrudim, Litoměřice, Nymburk, Písek, Šumperk, Tábor a Znojmo;

územní finanční orgány

Finanční úřad v Českých Budějovicích (dále jen „FÚ České Budějovice“),

Finanční úřad v Chrudimi (dále jen „FÚ Chrudim“),

Finanční úřad v Litoměřicích (dále jen „FÚ Litoměřice“),

Finanční úřad v Nymburku (dále jen „FÚ Nymburk“),

Finanční úřad v Písku (dále jen „FÚ Písek“),

Finanční úřad v Táboře (dále jen „FÚ Tábor“),

Finanční úřad v Zábřehu (dále jen „FÚ Zábřeh“),

Finanční úřad ve Znojmě (dále jen „FÚ Znojmo“).

Námítky proti kontrolnímu protokolu podaly dvě kontrolované osoby; námítky byly vypořádány vedoucími skupin kontrolujících rozhodnutími o námítkách.

Odvolání proti rozhodnutí o námítkách, které podalo MZe, bylo vypořádáno usnesením senátu NKÚ.

S e n á t NKÚ (ve složení: MVDr. Rudolf Němeček – předseda, JUDr. František Bárta, Mgr. Marie Hošková, Ing. Jiří Kalivoda, Mgr. Zdeňka Profeldová – členové) na svém zasedání dne 27. června 2002

s c h v á l i l usnesením č. 01/37/18

k o n t r o l n í z á v ě r v tomto znění:

I. Úvod

Zákonem č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění zákona č. 22/2000 Sb., s účinností od 1. 4. 2000 vznikl právnickým a fyzickým osobám obhospodařujícím zemědělské a lesní pozemky nárok na vrácení 60 % spotřební daně z nakoupených středních a těžkých plyno-

vých olejů a ze směsi paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při obnově a výchově lesa (dále jen „spotřební daň“), maximálně však do výše odpovídající spotřebě podle stanovených normativů. Jedná se o střední a těžké plynové oleje pro pohon motorů (motorová nafta) a jejich směsi s metylestery řepkového oleje určené pro vznětové motory (bionafta). Citovaný zákon nerozlišuje při nároku na vrácení části spotřební daně mezi motorovou naftou a bionaftou, ačkoli je v rámci rozvoje oleoprogramu státem podporována bionafta.

Cílem výše uvedené právní úpravy bylo snížení rozdílu mezi vysokým růstem cen vstupů do zemědělství a nízkým růstem příjmů za realizované zemědělské produkty.

V roce 2000 byla vrácena spotřební daň ve výši 954 225 371 Kč a v roce 2001 ve výši 1 270 601 743 Kč.

K 31. 12. 2001 činila výměra zemědělské půdy v České republice snižená o výměru zahrad 4 119 267 ha (pramen: Český statistický úřad).

V rámci celé ČR v roce 2000 ÚO MZe, resp. ZA MZe potvrdily 9 567 subjektům výměru obhospodařovaných zemědělských pozemků ve výši 3 046 872,1 ha, což představuje 74 % zemědělské půdy v ČR. V roce 2001 v souladu se zákonem č. 22/2000 Sb. potvrdily 9 816 subjektům výměru 3 148 258,8 ha obhospodařovaných zemědělských pozemků, což představuje 76 % zemědělské půdy v ČR.

V roce 2000 byly v ČR provedeny lesní práce (lesní školky, zalesňování, výchova porostů) na 186 789 ha lesních pozemků (pramen: Český statistický úřad).

ÚO MZe potvrdily v roce 2000 provedení lesních prací na 655 ha 31 subjektům obhospodařujícím lesní pozemky, což představuje 0,35 % z celkové výměry, na které byly provedeny lesní práce. V roce 2001 ZA MZe potvrdily provedení lesních prací na 698 ha stejnému počtu subjektů obhospodařujícím lesní pozemky jako v roce 2000.

II. Skutečnosti zjištěné při kontrole

A. Ministerstvo zemědělství

MZe na základě zmocnění uvedeného v ustanovení § 12g zákona č. 587/1992 Sb. vydalo vyhlášku č. 76/2000 Sb., kterou se stanoví způsob výpočtu nároku na vrácení spotřební daně ze středních a těžkých plynových olejů a ze směsi paliv a maziv spotřebovaných v zemědělské prvovýrobě, lesních školkách a při obnově a výchově

lesa, podrobnosti o vedení dokladů a evidence a normativy spotřeby těchto výrobků.

Normativy spotřeby pohonných hmot pro zemědělskou prvovýrobu stanovilo MZe na základě měření spotřeby u jednotlivých technologicky nutných operací pro jednotlivé plodiny v jednotlivých výrobních oblastech a přírodních podmínkách. Při propočtu normativu bylo použito zastoupení jednotlivých plodin podle osevních postupů v daných oblastech a převedení do jasně vymezených kategorií. Pro rozlišení různých přírodních podmínek byla zvolena kategorie průměrné ceny zemědělských pozemků, která je stanovena na základě bonitovaných půdně ekologických jednotek přiřazených jednotlivým pozemkům v katastrálních územích. Průměrné ceny zemědělských pozemků jsou ve vyhlášce MZe č. 215/1995 Sb., kterou se stanoví seznam katastrálních území s přiřazenými průměrnými cenami zemědělských pozemků, ve znění pozdějších předpisů. U kultur, jejichž pěstování je realizováno na pozemcích, které jsou samostatně evidovány v katastru nemovitostí, jako jsou chmelnice, vinice, sady, zahrady, louky a pastviny, se při stanovení normativu vycházelo přímo ze spotřeby pohonných hmot na jednotlivé operace v technologickém sledu na tyto kultury.

Výše normativu spotřeby pohonných hmot pro jednotlivé lesní práce byla stanovena na základě dostupných kalkulací ve spolupráci s Lesnickou a dřevařskou fakultou Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně.

Dále MZe vydalo dne 12. 5. 2000 organizační pokyny čj. 1562./2000-1000 k zabezpečení zákona č. 22/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních danih, ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 76/2000 Sb. (dále jen „Pokyny“). V Pokynech vymezilo pojmy pro účely vyhlášky č. 76/2000 Sb. a stanovilo úkoly zabezpečované MZe v oblasti

- kontrolní činnosti,
- spolupráce a součinnosti s finančními úřady,
- statistického sledování.

ÚO MZe, resp. ZA MZe ověřovaly pravdivost údajů, které žadatelé uváděli v Přehledu o výměře obhospodařovaných zemědělských a lesních pozemků (dále jen „Přehled“). Ověření Přehledu bylo jednou z podmínek pro uplatnění nároku na vrácení spotřební daně.

MZe v Pokynech stanovilo ÚO MZe, resp. ZA MZe povinnost „vyřídit“ Přehled předložený žadatelem o vrácení spotřební daně ve lhůtě 30, resp. 45 dnů ode dne jeho předložení. U ZA MZe v Českých Budějovicích, Litoměřicích, Nymburku, Písku a Táboře nebylo možné dodržení této lhůty ověřit, neboť tyto doklady nebyly označeny datem přijetí a ZA MZe nevidovaly data jejich převzetí od žadatele ani data předání potvrzených dokladů.

Osm kontrolovaných ÚO MZe, resp. ZA MZe potvrdilo v letech 2000 a 2001 výměru obhospodařovaných

zemědělských pozemků v celkovém rozsahu 565 718 ha a provedení lesních prací na 88 ha lesních pozemků.

Potvrzená minimální výměra lesních pozemků, na kterých byly provedeny lesní práce, svědčí o nízkém využívání této formy podpory. Subjekty obhospodařující lesní pozemky, které jsou oprávněny uplatnit nárok na vrácení spotřební daně, musí tento nárok prokázat mimo jiné dokladem o nákupu pohonných hmot. Tyto subjekty však provádějí převážnou část lesních prací sjednaných formou služeb s odbornými firmami, s čímž vyhláška nepočítá.

B. Finanční úřady

Právnícké a fyzické osoby, kterým vzniká nárok na vrácení spotřební daně, mají pro tento účel postavení daňových poplatníků bez povinnosti se registrovat. Nárok na vrácení spotřební daně žadatelé uplatňují v Přiznání k uplatnění nároku na vrácení spotřební daně (dále jen „Přiznání“) u místně příslušného FÚ. Nárok na vrácení spotřební daně žadatel prokazuje dokladem o nákupu pohonných hmot, evidencí o jejich skutečné spotřebě, dokladem o výměře zemědělských a lesních pozemků, na nichž hospodáří na základě právního důvodu, a dokladem o zapsání do evidence samostatně hospodařících rolníků nebo výpisem z obchodního rejstříku. Rozhodným obdobím je kalendářní měsíc. Nárok lze uplatnit nejpozději do šesti měsíců od posledního dne měsíce, ve kterém nárok na vrácení spotřební daně vznikl.

Kontrolou byla prověřena činnost FÚ při vrácení části spotřební daně.

Kontrolované FÚ vrátily v letech 2000 a 2001 spotřební daň 778 žadatelům v celkové výši 190 674 742 Kč. Z této částky byla podrobena kontrole spotřební daň vrácená 401 žadatelům ve výši 165 680 117 Kč, což představuje 87 % vrácených finančních prostředků.

FÚ v Chrudimi, v Litoměřicích, v Nymburku a ve Znojmě porušily § 12f odst. 8 zákona č. 587/1992 Sb., ve znění zákona č. 22/2000 Sb., resp. od 1. 7. 2001 § 12f odst. 9 zákona č. 587/1992 Sb., ve znění zákona č. 141/2001 Sb., kde je mj. uvedeno:

„Vznikne-li vyměřením nároku na vrácení daně vratitelný přeplatek, vrátí se poplatníkovi bez žádosti do 30 dnů ode dne následujícího po jeho vzniku.“

tím, že v celkem 70 případech v roce 2000 a v 59 případech v roce 2001 nedodržely 30denní lhůtu pro vrácení vratitelného přeplatku spotřební daně žadatelům. Lhůta pro vrácení vratitelného přeplatku spotřební daně žadatelům byla překročena o 3 až 343 dnů.

III. Vyhodnocení

V kontrolovaném období byla zemědělcům vrácena na základě žádosti spotřební daň ve výši 2 224 827 tis. Kč. Kontrolované FÚ ve stejném období vrátily spotřební daň

190 675 tis. Kč. Kontrole bylo podrobena 87 % vrácených finančních prostředků.

O vrácení spotřební daně požádalo více než 9 000 ekonomických subjektů provozujících rostlinnou výrobu a rostlinnou výrobu kombinovanou se živočišnou výrobou. Tyto ekonomické subjekty obhospodařovaly 76 % zemědělské půdy v ČR.

Subjekty, které obhospodařovaly lesní pozemky, o vrácení spotřební daně prakticky nežádaly, protože převážnou část lesních prací provádějí formou sjednaných služeb. S obhospodařováním zemědělských a lesních pozem-

ků formou služeb není v systému vrácení spotřební daně uvažováno. Z provedených lesních prací na 187 tis. ha v ČR byl uplatněn nárok na vrácení spotřební daně pouze u 0,35 % této výměry.

Pět kontrolovaných ÚO MZe, resp. ZA MZe nevedlo evidenci o přijetí a předání ověřených Přehledů, a proto nebylo možné zkontrolovat dodržení lhůty pro jejich včasné vyřízení.

Některé FÚ průběžně nekontrolovaly oprávněnost nároku žadatelů a případné nesrovnalosti vyrovnávaly až po uplynutí kalendářního roku.